

30. 5. 2006

ID: 40813

Bezdůvodné obohacení

Účastníkem odpovědnostního závazkového vztahu z bezdůvodného obohacení je pouze ten z manželů, kterému bylo bez právního důvodu plněno.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 221/2002, ze dne 26.5.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně Č. p. Z. a. s., zastoupené, advokátem, proti žalovanému J. T., zastoupenému, advokátkou, o zaplacení 38.160,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Sokolově pod sp. zn. 15 C 168/2000, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 13. prosince 2001, č. j. 10 Co 861/2001-124, tak, že rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 13. prosince 2001, č. j. 10 Co 861/2001-124, se ve výroku, jímž byl rozsudek Okresního soudu v Sokolově ze dne 26. července 2001, č.j. 15 C 168/2000-96, změněn tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni 38.160,-Kč se 26% úrokem z prodlení od 8. 8. 1998 do zaplacení, a to společně a nerozdílně se žalovanou Ž. K., bytem v S., J. 1298, a v souvisejících výrocích o povinnosti žalovaného k náhradě nákladů řízení v obou stupních, se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se žalobou směřující původně pouze proti Ž. K. domáhala zaplacení 38.160,- Kč s úrokem z prodlení ve výši 26 % od 7. 4. 1998 do zaplacení. Uváděla, že Ž. K. se na její úkor bezdůvodně obohatila, když na její bankovní účet bez právního důvodu bylo zasláno pojistné plnění v částce 38.160,- Kč náležející pojištěnci J. T., tehdejšímu manželu Ž. K.

Okresní soud v Sokolově rozsudkem ze dne 30. 10. 2000, č. j. 15 C 168/2000-39, žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení.

K odvolání žalobkyně, v jehož rámci žalobkyně rozšířila žalobu i proti žalovanému, Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 31. 1. 2001, č. j. 10 Co 25/2001-57, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Okresní soud v Sokolově poté, co připustil, aby do řízení přistoupil žalovaný, rozsudkem ze dne 26. 7. 2001, č. j. 15 C 168/2000-96, žalobu opětovně zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 13. 12. 2001, č. j. 10 Co 861/2001-124, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovaným Ž. K. a J. T. uložil povinnost společně a nerozdílně zaplatit žalobkyni 38.160,- Kč s úrokem z prodlení ve výši 26 % od 8. 8. do zaplacení, žalobu na zaplacení 26 % úroku z prodlení z žalované částky „v části týkající se dne 7. 4. 1998“ zamítl, a rozhodl o nákladech řízení. Stejně jako soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že mezi žalobkyní a žalovaným byla dne 27. 8. 1997 uzavřena pojistná smlouva číslo ..., na jejímž základě byl žalovaný pojištěn pro případ delší pracovní neschopnosti na denní dávky ve výši 530,- Kč počínaje 25. dnem pracovní neschopnosti. Žalovanému vznikl z uvedené pojistné smlouvy nárok na pojistné plnění v celkové výši 38.160,- Kč. Pojistné plnění bylo v plné výši žalobkyní uhrazeno převodem na účet Ž. K., která byla v té době manželkou žalovaného. Na rozdíl od soudu prvního stupně však odvolací soud poté, co zopakoval důkaz svědeckou výpovědí zaměstnankyně žalobkyně, která za žalobkyni předmětnou pojistnou událost vyřizovala, dospěl k závěru, že žalovaný nedal souhlas k poukázání plnění na účet své tehdejší manželky. V jiném soudním řízení bylo na základě žaloby žalovaného pravomocně rozhodnuto, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému pojistné plnění s odůvodněním, že výlučně on je osobou oprávněnou z pojistného vztahu, již mělo být podle pojistné smlouvy plněno, a bylo-li pojistné plnění bez souhlasu pojištěného zasláno na účet třetí osoby, nebyla povinnost plynoucí žalobkyni z pojistné smlouvy vůči pojištěnci splněna; žalobkyně pak na podkladě zmíněného soudního rozhodnutí pojistné plnění žalovanému dne 5. 4. 2001 zaplatila, takže vedle částky plněné na účet Ž. K. plnila shodnou částku i žalovanému. Vycházejí z uvedených skutkových zjištění odvolací soud uzavřel, že se žalovaný spolu s Ž. K. na úkor žalobkyně bezdůvodně obohatili. Pro úhradu pojistného plnění na účet Ž. K. nebyl dán právní důvod ani právním předpisem, ani

smluvním ujednáním; plněno tudíž bylo bez právního důvodu. Majetkový prospěch z plnění bez právního důvodu pak získali v posuzované věci oba žalovaní, neboť v rozhodné době mezi nimi trvalo manželství a plnění tudíž náleželo do společného jmění manželů.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Především má za to, že byla porušena jeho procesní práva, když v řízení vystupoval původně jen jako svědek a nemohl se v této fázi řízení bránit nepravdivým tvrzením tehdy výlučně žalované Ž. K. a jejích rodinných příslušníků. Jeho svědecká výpověď byla navíc postavena naroveň jeho účastnické výpovědi. K rozšíření žaloby se nemohl včas vyjádřit, neboť usnesení o postupu podle ustanovení § 92 odst. 1 o. s. ř. mu nebylo doručeno a převzal je u soudu prvního stupně až z vlastní iniciativy. Nepodloženým a tudíž nesprávným shledává dovolatel skutkový závěr odvolacího soudu, že k vyplacení pojistného plnění na účet své tehdejší manželky Ž. K. dal souhlas; v této souvislosti obšírně rozvádí vlastní verzi skutku. Pokud jde o právní posouzení dané věci, nadále nesouhlasí se závěrem dovozujícím, že i on se na úkor žalobkyně bezdůvodně obohatil. Je přesvědčen, že bezdůvodné obohacení získala pouze jeho tehdejší manželka, již žalobkyně bez právního důvodu pojistné plnila. Připomíná, že v době zaslání pojistného plnění na bankovní účet jeho tehdejší manželky již jeho manželství řádně nefungovalo a manželka mu odmítla peníze vydat. Ze všech uvedených důvodů navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z ostatních účastníků se k dovolání žalobce vyjádřila pouze Ž. K., která - byť vystupovala v řízení před soudy obou stupňů jako účastnice řízení (žalovaná) - není účastníkem dovolacího řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. k tomu oprávněným subjektem (žalovaným) řádně zastoupeným advokátem (§ 241 odst. 1, 3 o. s. ř.), a měřuje vůči rozhodnutí, proti němuž je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. přípustné, shledal toto dovolání opodstatněným.

Každý procesní úkon účastníka - tedy i dovolání - je soud povinen posoudit podle jeho obsahu (srov. § 41 odst. 2 o. s. ř.). Ačkoliv je v dovolání výslovně tvrzeno, že směřuje proti všem výrokům napadeného rozhodnutí, z jeho obsahové konkretizace lze bez dalších pochybností dovodit, že jím dovolatel brojí toliko proti výrokům vyznávajícím v jeho neprospěch; dovoláním tudíž zůstal nedotčen výrok o zamítnutí žaloby ohledně části příslušenství pohledávky tvořící předmět řízení, i výroky týkající se žalované Ž. K., k jejichž zpochybnění v dovolacím řízení by nebyl žalovaný ani legitimován.

Brojí-li žalovaný proti skutkovému závěru, že udělil žalobkyni souhlas k poukázání pojistného plnění na účet Ž. K., je jeho námitka nepřipadná, neboť odvolací soud k takovému závěru nedospěl a dovoláním napadené rozhodnutí na něm nezaložil. Dal naopak za pravdu žalovanému, když na rozdíl od soudu prvního stupně dovodil, že žalovaný souhlas k plnění pojistného na bankovní účet třetí osoby nedal. Jelikož dovolacímu přezkumu - logicky vzato - nelze podrobit závěry, které odvolací soud neučinil, dovolací soud se uvedenou námitkou dále nezabýval.

V rámci dovolacího důvodu uvedeného v ustanovení § 241a odst. 1 písm. b/ o. s. ř. žalovaný brojí proti právnímu závěru odvolacího soudu dovozujícímu, že se na úkor žalobkyně bezdůvodně obohatil, neboť získal majetkový prospěch tím, že na účet jeho tehdejší manželky Ž. K. byla poukázána žalovaná částka bez právního důvodu. Žalovaný přitom nezpochybňuje správnost závěru, že žalobkyně plnila částku 38.160,- Kč na účet jeho tehdejší manželky Ž. K. bez právního důvodu, vytýká mu však, že ze samotné skutečnosti, že plněno bylo za trvání manželství žalovaného a Ž. K., odvolací soud dovodil, že na úkor žalobkyně se bezdůvodně obohatili oba manželé, neboť plněná částka se stala součástí společného jmění manželů.

Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení skutkového stavu příslušné právní normě, jež vede soud k závěru o právech a povinnostech účastníků. Právní posouzení je nesprávné, dopustil-li se soud při této činnosti omylu, tzn. když na správně zjištěný skutkový stav aplikoval jinou právní normu nebo aplikoval sice správnou právní normu, ale nesprávně ji vyložil, nebo ze skutečností najisto postavených vyvodil nesprávné právní závěry.

Podle ustanovení § 451 odst. 1 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“), kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat. Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů (§ 451 odst. 2 ObčZ).

Citované ustanovení představuje obecnou skutkovou podstatu povinnosti vydat bezdůvodné obohacení; bezdůvodné obohacení je v něm chápáno jako závazek, z něhož vzniká tomu, kdo se obohatil, povinnost vydat to, o co se bezdůvodně obohatil, a právo toho, na jehož úkor k obohacení došlo, požadovat vydání toho, o čem se povinný obohatil

(viz. odst. 1) a vyjádřeno pak je i jako předmět, jehož se závazek z bezdůvodného obohacení týká (viz. odst. 2).

Povinnost vydat plnění získané bez právního důvodu vzniká podle zákona tomu, kdo je získal. Tím, kdo plnění získal, není osoba, která má předmět plnění aktuálně ve svém držení nebo osoba, která jej skutečně spotřebovala, nýbrž ten, komu bylo bez právního důvodu plněno. Osobou povinnou vydat plnění získané bez právního důvodu je tudíž adresát tohoto plnění. Nabude-li následně předmět plnění třetí osoba, povinnost vydat bezdůvodné obohacení na ni s předmětem bezdůvodného obohacení nepřechází, neboť odpovědnostní závazkový vztah z bezdůvodného obohacení vzniká podle zákona jen mezi tím, kdo se bezdůvodně obohatil, a tím, na jehož úkor bezdůvodné obohacení vzniklo; tím ovšem není vyloučeno, domoci se vůči této třetí osobě vydání předmětu bezdůvodného obohacení žalobou z titulu silnějšího – obvykle vlastnického – práva, jestliže to povaha předmětu bezdůvodného obohacení připouští. V praxi to znamená, že převedla-li osoba A na osobu B bez právního důvodu peníze, které osoba B následně darovala osobě C, právo na vydání peněz svědčí z titulu bezdůvodného obohacení osobě A i nadále proti osobě B, a nikoli vůči osobě C, ačkoli ta je konečným příjemcem předmětu bezdůvodného obohacení. Uvedené principy je třeba vztáhnout i na případ, kdy bez právního důvodu je plněna peněžitá částka pouze některému z manželů. Úvahy v tom směru, zda se předmět plnění následně stal součástí společného jmění manželů, když jednomu z manželů bylo plněno za trvání manželství, jsou z pohledu odpovědnosti za bezdůvodné obohacení nadbytečné. Účastníkem odpovědnostního závazkového vztahu z bezdůvodného obohacení zůstává pouze ten z manželů, kterému bylo bez právního důvodu plněno.

V posuzované věci bylo bez právního důvodu plněno toliko žalované Ž. K., neboť na její účet (do její výlučné dispozice) bylo převedeno pojistné plnění, aniž k tomu byl právní důvod; bezdůvodné obohacení vzniklo tudíž pouze jí a jen ona je v rovině hmotného práva nositelkou závazku k jeho vydání. Jelikož žalovaný není účastníkem hmotněprávního odpovědnostního závazkového vztahu z bezdůvodného obohacení (jinými slovy není osobou, která by byla zavázána vydat žalobci plnění poskytnuté na účet žalované), není v dané věci pasivně procesně legitimován.

Dospěl-li odvolací soud k opačnému závěru, posoudil věc po právní stránce nesprávně a dovolací důvod vycházející z argumentu nesprávného právního posouzení věci ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. byl tudíž uplatněn důvodně. Nejvyšší soud České republiky proto rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. zrušil, aniž by bylo třeba zkoumat existenci případných dovolatelem namítaných vad řízení. Jelikož mezi žalovanou a žalobcem nejde o nerozlučné procesní společenství upravené v ustanovení § 91 odst. 2 o. s. ř., neuplatní se v dané věci ustanovení § 242 odst. 2 písm. c/ o. s. ř. a kasační rozhodnutí dovolacího soudu směřuje výlučně do výroků rozsudku odvolacího soudu, které se týkají žalovaného; rozsudek odvolacího soudu tak zůstává nadále nedotčen, pokud se týká vztahu mezi žalobkyní a (žalovanou) Ž. K. V rozsahu, v němž byl rozsudek odvolacího soudu zrušen, vrátil dovolací soud věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírnka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Věcná příslušnost](#)